

Forfatter: Dalgas, Ernesto

Titel: Udrag fra Lidelsens Vej

Citation: Dalgas, Ernesto: "Lidelsens Vej", i Dalgas, Ernesto: *Lidelsens Vej*, udg. af Henrik Schovsbo , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1993, s. 319.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-dalgalideval-shoot-idm139862322425280/facsimile.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Lidelsens Vej

- og udsvævelser. – *Mexalira*: se n.t.s. 115. – *en Lov for de levende Væsener*: der tænkes på udviklingslærens forestilling om den mest egnedes overlevelse i tilværelseskampen – «the survival of the fittest». Se i øvrigt: n.t.s. 212, *Darwin*. – *Ordet, at det Træ (. . .) i flåden*: Udtryk hentet fra Johannes Døbets prædiken for det jødiske folk, Luk. 3.
- 187 *Kulsviervo*: se n.t.s. 95. – *Duns Scotus* (1265-1308): eng. skolastisk (se n.t.s. 189) filosof og teolog. Udtrykket om den dobbelte sandhed henryder til D.S.'s opfattelse, at ordet «væren» betyder én ting, når der tales om: Gud, og noget andet, når der tales om verden. Således kan han forene en videnskabelig anskuelse af verden (fra *Aristoteles*) med den kristne teologi.
- 188 *Der er kun een (. . .)*: allusion til den muhammedanske lovtalning: Der er kun én Gud, Allah, og Muhammed er hans profet.
- 189 *Baco* (lat. form af Bacon), Francis (1561-1626): eng. filosof, grundlægger af empirismen, erfaringsvidenskaben. – «*Kend dig selv*»: se n.t.s. 80. – *Skolastik(erne)*: middelalderlig videnskab, især inden for de teologisk-filosofiske fag. S. byggede på *Aristoteles*' (se n.t.s. 37) metoder og søgte at systematisere de kristne tros lærer vha. logik og begrebsanalyse. – *den positive Tænker*: se n.t.s. 179.
- 190 *den moderne, positive Videnskab*: se n.t.s. 179.
- 191 *Dynamisme og Mekanisme*: Gammelt modsætningspar i videnskabshistorien: skal man forklare sig verdens væsen som væsentlig (Guds) kraft (D), eller skal man, som f.eks. Descartes (se n.t.s. 206, *identitetshypotesen*), tænke sig verden som en maskine (M). Sådanne grundlæggende overvejelser af spekulativ (ikke erfaret) art kaldes metafysik. – *Materialisme*: se n.t.s. 265. – *Mónisme*: se n.t.s. 206.
- 192 *Antropomorfisme*: opfattelse af guder i menneskelig skikkelse. – *Konfucius (s Lære)* (551-478 f.Kr.): kin. forfatter og religionsstifter. – *Kliste*: ukrudt; jf. Matth. 13,24-30.
- 193 *den rige Bondé*: som i lignelsen siger: «(. . .) jeg vil sige til mig selv: «(. . .) Spis, drik og vær glad» Luk. 12,19. – *Rousseau*, Jean-Jacques (1712-1778): fr. digter og filosof. Hans tale om frihed og følelsernes og naturens ret var en forudsætning for bl.a. den franske revolution. – *Novalis*: pseud. for den ty. digter Fr. von Hardenberg (1772-1801). Sammenfører i sin digtning stærke religiøse, filosofiske, videnskabelige og digteriske indsigter; indbegrebet af en lidenskabelig romantisk digter og ildsjæl.
- 194 *Franciskus*: se n.t.s. 175. – *Thomas Aquinas* (1225-1274): ital. filosof og teolog. Forenede i sin teologi, skolastikken, den klassiske filosofi fra *Aristoteles* med sin tids videnskab og teologi. Anses stadig for den katolske kirkes ledende teolog. – *Ignatius Loyola*: se n.t.s. 80. – *Mirabeau*, Gabriel H. (1747-1791): fr. politiker, talsmand for den revolutionære bevægelse og en ledende skikkelse under den fr. revolution fra 1789.
- 195 *Philip af Hessen* (1504-1565): førende ty. reformatorisk fyrste. Hans bigarni (1540), sanktioneret af de ledende reformatorer, bragte såvel ham som dem i svære vanskeligheder. – *Akkommodation(s)*: tilpasning. – *De radikale*: se n.t.s. 98.